

ותירץ רבי לוי:

לא קשיא, כאן, הפסוק "השמים שמים לה" נאמר קודם ברכה שעדיין של ה' הוא.

לה-ב כאן, הפסוק "והארץ נתן לבני אדם" נאמר לאחר ברכה, שמעתי מותרת היא לבני אדם.

אמר רב חנינא בר פפא: כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה — כאילו גוזל להקדוש ברוך הוא את ברכתו, (20) ואת כנסת ישראל הוא גוזל בכך שעל ידי חטאיו הוא גורם שפירותיהם ייפסדו (21).

שנאמר (משלי כח כד): "אדם] הגוזל אביו ואמו, ואומר אין בכך פשע — חבר הוא לאיש משחית"! ואין "אביו" אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר (דברים לב ו): "הלא הוא אביך קנך", ואין "אמו" אלא כנסת ישראל, שנאמר (משלי א ח): "שמע בני מוסר אביך, ואל תטוש תורת אמך".

מאי "חבר לאיש משחית"?

אמר רב חנינא בר פפא: חבר הוא לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים, כך גם הנהנה בלא ברכה, הריהו חוטא ומחטיא את ישראל, שאחרים רואים

ולמדים ממנו לעשות כן.

רב חנינא בר פפא רמי: כתיב (הושע ב יא): "ולקחתי דגני בעתו", הרי שהדגן הוא של הקדוש ברוך הוא ונוטלו כשרוצה, ומאידך כתיב (דברים יא יד): "ואספת דגנך", הרי שהדגן של ישראל.

לא קשיא.

כאן, הפסוק שנאמר בו "ואספת דגנך" עוסק בזמן שישראל עושים רצונו של מקום שאז הדגן שלהם הוא.

כאן, הפסוק שנאמר בו "ולקחתי דגני בעתו" עוסק בזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום, שאז הקדוש ברוך הוא נוטלו ומראה להם ששלו הוא.

תנו רבנן: "ואספת דגנך" — מזה תלמוד לומר?

לפי שנאמר (יהושע א ח): "לא ימוש ספר התורה הזה מפיוך", יכול נלמד את הדברים שבפסוק ככתבן שלא יעסוק האדם כלל בפרנסתו אלא אך ורק בלימוד התורה?

תלמוד לומר: "ואספת דגנך", ללמדינו

20. רש"י. ואולם המהרש"א פירש כפשוטו שכשנהנה ללא ברכה הרי זה כאילו גוזל את המאכל מהקב"ה, שהרי לפני הברכה של הקב"ה הוא.

21. רש"י. ואולם המהרש"א פירש שאין זה עונש, אלא שהברכות הן אלו הגורמות לירידת השפע בעולם, נמצא אם כן שכשאינו מברך הוא מונע בכך את השפע מלירד.

במלאכתן מלברך על אכילתם, בכדי שלא יופסד בעל הבית, ולכאורה, אף שישנה סיבה מספקת לפטור פועלים ובעל קרי מחיוב ברכה, מכל מקום, איך התירו להם לאכול ולעבור על האיסור שעדיין מוטל עליהם [שהרי לא יתכן שטומאתו של "בעל קרי" תתיר לו איסור אכילה, וכמו כן לא מסתבר שמשום טובתו של בעה"ב יתירו לפועלים להנות מדבר שאינו שלהם]. ומוכח שהאיסור נקבע כתוצאה מחיוב הברכה, וכנ"ל.